

УДК 81'37:811.112.2

DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-85-35>

МРІЇ ЖІНКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 30-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ: СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Б. КЕЛЛЕРМАНА “DAS BLAUE BAND”)

Романова Н. В.

*доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри німецької та романської філології
Херсонський державний університет
вул. Університетська, 27, Херсон, Україна
orcid.org/0000-0002-7444-3811
vissensvelt@gmail.com*

Ключові слова: *жінка,
мрія, аристократка,
квазіаристократка,
семантика мрії жінки,
коханий чоловік.*

Реферовану статтю присвячено семантиці мрії жінки другої половини 30-х років ХХ століття. Відомо, що західноєвропейську жінку аналізованого періоду оцінювали крізь призму чоловічого бачення як за традиційними (дружина, матір, коханка), так і новими (членкиня суспільства, активна громадська діячка) параметрами. Звернено увагу, що мрії дружини, матері, коханки, членкині суспільства розмаїті за змістом і смислом. Мрію розглядаємо як ментальний конструкт близького або віддаленого майбутнього, що ґрунтується на духовному досвіді, бажаннях і потребах людини. Актуальність пропонованої розвідки зумовлена загальною тенденцією сучасних лінгвістичних досліджень до розгляду семантики мовних одиниць крізь призму ментальних процесів, що дає змогу відповісти на питання «як» і «чому саме такими засобами» прямі й переносні номінації об'єктивують знання певного народу про мрію. Важливість вибору предмета вивчення пояснюємо й фрагментарністю спеціальних праць, присвячених феномену. Дослідження виконано на основі німецькомовного «технічного» роману відомого німецького письменника-реаліста Б. Келлермана “Das Blaue Band”. Прототипом роману послужив історичний факт загибелі корабля «Титанік». Реконструйовано мрії американських і європейських жінок і почасти європейських чоловіків. Американські жінки та європейські чоловіки репрезентують найбільш високий прошарок населення – аристократію, європейські жінки належать до «квазіаристократії». З'ясовано, що перехід від простолюдинки до панянки реалізовано двома шляхами: асоціальним і культурним. Асоціальний шлях характерний для французьки, культурний – для австрійки. Асоціальний шлях орієнтує на бездуховність, культурний – на духовність відповідно. Встановлено, що мрії корелюють із соціально-психологічним портретом, національністю, цінностями певної країни, емоційною сферою індивідуума, локусом. Запропоновано кілька класифікацій мрій, у тому числі генетична, соціальна, когнітивна, мотиваційна, смислова, якісна, кількісна, модальна, результативна, тематична, лексико-семантична.

WOMEN'S DREAMS OF THE SECOND HALF OF THE 1930S: A SEMANTICAL ASPECT (BASED ON B. KELLERMANN'S NOVEL "DAS BLAUE BAND")

Romanova N. V.

Doctor of Philological Sciences, Associate Professor,

Professor of German and Romance Philology Chair

Kherson State University

Universitetska str., 27, Kherson, Ukraine

orcid.org/0000-0002-7444-3811

vissensvelt@gmail.com

Key words: *woman, dream, aristocrat, quasi-aristocrat, semantics of woman's dream, beloved man.*

This article considers the semantics of a woman's dreams of the second half of the 1930s. It is known that the Western European woman of the analyzed period was evaluated according through the prism of male vision to both traditional (wife, mother, mistress) and new (member of society, active public figure) parameters. Attention is drawn to the fact that the dreams of wife, mother, mistress, member of society are diverse in content and meaning. A dream is here as a mental construct of the near or distant future, based on spiritual experience, desires and needs of man. The relevance of the proposed research is due to the general tendency of modern linguistic research to consider the semantics of language units through the prism of mental processes, which allows us to answer the question "how" and "why by such means" direct and figurative nominations objectify knowledge of a dream. The importance of choosing the subject of study is explained by the fragmentary nature of special works on the phenomenon. The study is based on the German-language "technical" novel by the famous German realist writer B. Kellermann "Das Blaue Band". The prototype of the novel was the historical fact of the death of the ship "Titanic". The dreams of American and European women and partly European men have been reconstructed. American women and European men represent the highest stratum of the population – the aristocracy; European women belong to the "quasi-aristocracy". It was found that the transition from commoner to young lady is realized in two ways: antisocial and cultural. The antisocial path is typical for a Frenchwoman, the cultural – for an Austrian. The antisocial path focuses on spirituality, the cultural – on spirituality, respectively. It is established that dreams correlate with the socio-psychological portrait, nationality, values of a particular country, the emotional sphere of the individual, the locus. Several classifications of dreams are proposed, including genetic, social, cognitive, motivational, semantic, qualitative, quantitative, modal, productive, thematic, lexical and semantic.

Постановка проблеми. Дефініція мрії варіює від етносу до етносу загалом і від людини до людини зокрема [2, с. 394–395]. Наприклад, українці розуміють мрію як результат, або витвір уяви, фантазії. З іншого боку, як «сон», а також привид, примауру. Сюди додають і думку «про щось бажане, приємне», і «бажання, прагнення, жадання», і предмет «бажань, прагнень», і кохану людину, і «щось нереальне, нездійсненне, недосяжне» [3, с. 233], і «напрямок і натхнення в повсякденному житті» [7], німці тлумачать мрію в прямому й переносному значенні. Пряме значення охоплює серію сновидінь, силу уявлення, продукт уяви, фантазії,

переносне значення вживають на позначення заповітного бажання та абстрактних образів, що формується у межах сталих (емоційних) виразів (*aus der Traum!*, *der Traum ist aus!* «не мрій!, мрії кінець!»), *etwas nicht im Traum tun* «робити щось навмисно») [10, с. 947]. Стосовно окремої особистості, то, наприклад, ліричний герой В. Сосюри мріє про повоєнну Україну 50-х років ХХ століття як мирну, світлу, сонячну, завітчану жоржинами і садками державу, слава якої «летить і за гори й моря, // круг землі, наче райдуга» [4, с. 137]; ліричний герой Б. Ліргеймера мріє про збільшення божественної любові до людини і, навпаки, збільшення людської любові

до Бога: *Ach hätte unser Gott uns doch mehr // Geliebt oder wir ihn* [9, с. 10].

Мрія в нашому дослідженні інтерпретуємо як особливу форму «творчої уяви, за допомогою якої людина створює образи бажаного майбутнього» [6, с. 109].

Актуальність пропонованої розвідки визначаємо загальною тенденцією сучасних лінгвістичних досліджень до розгляду семантики мовних одиниць крізь призму ментальних процесів, що дає змогу відповісти на питання «як» і «чому саме такими засобами» прями й переносні номінації об'єктивують знання певного народу про мрію.

Мета статті полягає в окресленні парадигми семантики мрії жінки другої половини 30-х років ХХ століття.

Під час дослідження вирішуватимемо такі **завдання**: 1) укласти експериментальну картотку методом суцільного вибирання; 2) охарактеризувати суб'єкт мрії; 3) класифікувати об'єкт мрії за структурно-семантичним, семантичним і функціональним критеріями.

Предметом наукового осмислення є семантика мрій жінки другої половини 30-х років ХХ століття. **Об'єктом дослідження** – мрії жінки другої половини 30-х років ХХ століття.

Застосовано понятійно-термінологічний апарат соціальної психології, методикку й методи традиційної та когнітивної лінгвістики.

Виклад основного матеріалу. Згідно з фавбулою, виокремлюємо дві основні групи жінок: шляхетних, або аристократок (Violet, Ethel, Mary Holl, Frau Holl, Hazel Gardener, Mrs. Sullivan und ihre Tochter Grace (Kitty), Maisie Taylor, Frau Mathilde Cranach), й нешляхетних, або простолюдинок (Marta, Miß Rogers, Katarina).

Шляхетні жінки – освічені, добре виховані, витончені, елегантні або аристократичного походження, нешляхетні жінки не мають гарної освіти, виховані в межах моделі своєї сім'ї, грубі, неохайні, вихідці з народу, можуть перебувати на службі в шляхетних жінок, або працювати на підприємстві чи вести домогосподарство.

За межами наведених груп залишаються жінки, які з простолюдинок перейшли в аристократки (Georgette Adonard, Frau/die/Eva Königsgarten). Для зручності назвемо їх «квазіаристократки». В кожній з них свій шлях «нагору». Приміром, Жоржет стає коханкою, або ескорткою, відомого, вельмишановного 65-річного політика (Exzellenz Leukos), який відрекомендує її як свою племінницю, злет Єви – результат щоденної багаторічної співпраці вчителів і учениць під керівництвом генія музики – Фелікса Кінського. Процес мобільності між стратами має вертикальний висхідний вектор, що варіює: від аморальності, брехні, подвійних стандартів (Жоржет) до моралі, правди,

слави (Єва). Перший, або аморальний, вектор указує на скаузований рух бідної сироти з тітчиної квартири в «люксовий номер» готелю політика, другий, або моральний, вектор відображає самостійне переміщення сільської талановитої дівчинки із заможної родини у столицю Австрії. Символічними є простори переміщення: обмежений архітектурно (Жоржет) та адміністративно (Єва). Звісно, така трансформація є штучною, ґрунтується на допомозі можновладця (Жоржет) та на пристрасному коханні аристократа (Єва). В обох випадках спрацьовує низка формул, у тому числі: а) біологічна «чоловік – жінка», б) соціальна «можновладець/аристократ – бідна/заможна простолюдинка», в) соціально-психологічна «дорослий – дитина», г) психологічна «емоція – вдячність», «почуття – атараксія», «розум – емоції», «бажання – воля», г) темпоральна «літній – молодий», д) етнічна «француз – французенка», «австрієць – австрійка». Вектор моральності розширюємо й такими формулами, як-от: сакральна «святий – грішник», релігійна «Бог (Herr Baron, Kinsky) – людина (Eva, Gärtnerstochter)», культурна «талант1 – талант2», «творець (музики і тексту) – виконавиця (тексту)», професійна «вчитель – учениця», «священик – хористка», «композитор – співачка», естетична «потвора – красуня», правова «шлюб – розлучення» тощо.

Розглянемо приклади із семантикою мрій жінок, класифікованих вище.

Аристократка американського походження Віолета Гол мріє про кар'єру кіноактриси, гонорари, будівництво віл із басейнами для всіх своїх друзів [8, с. 89]. Джерелом мрій її сестер – Мері й Етель – є економічна криза на континенті. Саме цим пояснюємо семантичне наповнення феномену, що перегукується із мріями Віолети щодо фінансового забезпечення загалом та більшою мірою виходить за межі відповідно. Йдеться про сімейний (жіночий) бізнес, підприємницьку діяльність, укладання бізнес-планів, вектори розвитку бізнесу, рекламу, функції підприємниць і їх гострої на язык, песимістичної матері [8, с. 208–211]. Оскільки матір – пані Гол – нічого не знає про мрії дочок, вона не спить ночами й моделює їхнє майбутнє жіноче щастя. Більш того, вона робить для цього все можливе, зокрема, активно подорожує з дочками протестантською Європою (Італія, Іспанія). Потенційних американських та європейських зятів-християн жінка вважає суто залищальниками, гравцями в любов, ласунами [8, с. 94–95].

Як бачимо, мрії американських аристократок прагматичні, корелюють із віком, орієнтовані на корисний результат. Їх можна порівняти з планом, або параграфами програми життя індивідуума.

Своєю чергою 27-річна аристократка Кітті Салівен мріє про інтимні стосунки з юною актор-

кою-красунею Маріон Рінад із Франції, яку вона побачила в бродвейському театрі, про французьку вимову, хореографію й уроки танців об'єкта своїх бажань [8, с. 212–213]. Ці мрії здійснюються. Кітті насолоджується тілесною і духовною близькістю з Маріон упродовж року, однак французенка неочікувано накладає на себе руки. Суїцид подруги викликав у неї здивування і біль, у нью-йоркського суспільства – огиду. Про осуд порочності аристократичної жінки ще не йдеться. Впадає в око той факт, що емоційна оцінка сепаратизується, тобто постає як суб'єктивна та колективна. Суб'єктивна оцінка амбівалентна – позитивно-негативна, колективна, навпаки, одновалентна – негативна.

Побачивши на борту схожу на Маріон дівчину (Жоржет), Кітті торжествує: доля подарувала їй другий шанс щодо любовного переживання!

Після знайомства жінки проводять багато часу разом. І коли Жоржет читала вголос про драматичні революційні події у Франції, описані в художніх творах XVIII століття, Кітті сиділа нерухомо на дивані і уявляла себе то членкинею Конвенту, що голосує за смертну кару короля Людовіка XVI і його дружини, королеви Марії-Антуанетти, то безвинною, люблячою чоловіка королевою, якій відрубали голову [8, с. 215]. Ці мрії свідчать про роздвоєння особистості. Особливо гостро захворювання проявляється під дією алкоголю: вродливе обличчя аристократки стає злим, поведінка – дикою, поза, жести, мова, дії – агресивними. «Еліта» сприймає психічну хворобу як скандал *Skandal* і традиційний бешкет у барі *Ein Streit in einer Bar; wie er jeden Tag vorkam* [8, с. 250–253].

Цікаво, що літні чоловіки таврують жіночу порочність лише в екстремальній ситуації – на смертному одрі. При цьому суд вершиться «камерно», без судів, свідків і «бранки»: *Leukos lag still und geduldig. Er lauschte. Wann kam sie endlich? Einmal mußte sie doch kommen? // Ja, wahrhaftig, ein Traum war sie, sein letzter Traum, es war schwer, sich von diesem letzten Traum zu trennen. Sie war wie eine Rose, dachte er elegisch, in tiefer Trauer, die man einem Sterbenden vor das Gesicht hält. Sie war wie der Duft einer Rose, der über einem Grabe schwebt. // Kitty Sullivan hatte den Traum gemordet* [8, с. 236]. Обвинувач схиляється до соціально-психологічної причини – розлуки з об'єктом своєї мрії, останньої мрії. Таку мрію мислять метафорично, переносючи, з одного боку, вроду жінки на красу ідеальної квітки (троянда), з іншого – асоціюючи характер жінки із запахом «мертвої» (криваво-червоної) троянди [5, с. 308]. Очевидним є усвідомлення порочності в річищі гендеру. Порочність очищається на духовному рівні через насильницьку фізичну смерть, членування тіла (без голови), кров та об'єкт.

На тлі сказаного мрії порочної аристократки є спотвореними. Йдеться про природне та культурне спотворення. Природно спотворені мрії пов'язані з вадами людської психіки, культурно спотворені мрії сформовані творчою особистістю, лінгвоспільнотою, цінностями, історією країни та вербалізовані професійно (акторкою) в часі й просторі.

У зв'язку з периферійністю мрій простолюдних зупинимося на аналізі семантики мрій «квазі-аристократок».

Характерною рисою мрій 22-річної французенки Жоржет Адонар є багатовекторність, по-перше, знайомство з усіма пасажирами «Космосу» (3000 осіб!), по-друге, залицяння юнака, який нещодавно вийшов із ресторану, по-третє, сенсорний контакт очима з аристократкою Кітті Салівен, по-четверте, майбутня дружба з цією американкою та спільні прогулянки палубою, по-п'яте, поцілунки й освідчення червоного химерного Попанца (образ переляку; букв. «опудало» [1, с. 203]), по-шосте, інстинктивний вибір правильного шляху, по-сьоме, якість жіночого інтелекту, по-восьме, шалений успіх на нью-йоркській сцені. Наведені мрії *betörende Träumereien* тотожні невеличкій пташці, яку несе вітер *ein kleiner Vogel vom Wind fortgetragen wird* [8, с. 51]. Можна констатувати, що мрії французенки мають метафорично-ефірну природу (літають у повітрі).

В австрійській 31-річній «квазіаристократки» Єви Кенінгсгартен мрії *Träumereien* «міщанські» й «заземлені»: тихий маленький замський будиночок біля Гейдельберга (кантон Зальцбург, Австрія), в якому вона відпочиватиме влітку, повільний плин часу до початку відпочинку, відкрите вікно спальні в перший літній вечір відпочинку, солодке, тихе нічне повітря, цвіркання цвіркунів, маленька дочка спить поряд із нею. Мрії жінки еквівалентні метафоричному самотійному руху *abschütteln* [8, с. 55]. Ідеальна віртуальна картинка зумовлює написання листа 8-річній дитині. Будучи охоплена внутрішнім вогнем, матір контролює свої емоції і почуття, оскільки знає, що лист читатиме літня поважна дама – нянька. Згідно з правилами етикету, щирість і емоційність – ознаки невихованості. Отже, емоції, розум і правила конфліктують. Конфлікт синонімічний стражданню й душевному болю. Він гнітив і гриз Єву. Механізмом звільнення від страждань і душевного болю стає візит стюарда з порожніми руками. Порожні руки втілюють самотність, занедбаність, безглуздя. На передній план виходять релігійність: *O Gott, wie einsam sie doch war, wie sinnlos ihr ganzes Leben!* [8, с. 57] та суб'єктивна негативна емоційна оцінка *oh sie war eine arme Frau, diese Eva Königsgarten, nur wußte es niemand* [8]. Крім того, Єва мріє про єдиного коханого чоловіка, а не купу коханців.

Її приваблюють молодість, ідеальна зовнішність, галантна поведінка, впевненість, стабільність 26-річного Вейта Кранаха. «Ідеал» має сірі, серйозні очі, в яких ховаються радість і пристрасть, бліду шкіру обличчя. Вейт небагатослівний, освічений, сором'язливий. Найбільш цінним у коханому є інтерес до її дочки Грети [8, с. 100–102], яка симпатизує чоловікові: на прощання дівчинка цілує його в щоку й шепоче *'Nimm mich mit zur Mama!'* [8, с. 117]. Вчинок дочки настільки вражає матір, що вона не стримується і вигукує: *"O ja, sie ist tapferer als ich!" sagte Eva und seufzte tief* [8, с. 118]. Очевидною є мрія про наслідування дитячої поведінки, що йде врозріз з поведінкою дорослої закоханої жінки.

У Євиних мріях дочка вже доросла, заміжня. Чоловік ніжно цілує її. Сві ненависна і водночас подобається сентиментальність майбутнього зятя. Вона допускає, що дочка не уникатиме чоловікових поцілунків. Простежуємо паралелі майбутнього жіночого щастя. Відповідно до першої моделі жіноче щастя пов'язане з офіційним заміжжям, любов'ю чоловіка і «медовим місяцем». Ця модель актуальна лише для юної панянки. Друга модель включає у себе офіційне заміжжя розлученої жінки, «нового» батька для дитини від першого шлюбу, сприйняття цього батька або ставте співжиття з коханим, осуд «вищого світу» та появу «нового» батька в житті дитини від першого шлюбу [8, с. 187–188]. Інакше кажучи, закохана доросла жінка готова заради свого жіночого щастя не лише поступитися репутацією, а й ризикувати нею та брати на себе великий тягар гріховного життя. Для неї важливо бути разом із коханим, незважаючи на свій фізичний, емоційний, фізіологічний стан або своє економічне становище.

До мрій співачки відносимо й постійний супровід з боку коханого під час гастролей Америкою, й приємне його товариство, й проживання з ним в одному номері, й термін гастролей, і звертання на «ти», і сходження з борту на берег, й відмову від океанської поїздки, й негативно забарвлене спілкування з обслугою та пасажирями [8, с. 275–276], й очікування новин про порятунок коханого [8, с. 328]. Доходимо висновку, що мрії австрійської жінки романтично-філософські.

Лексикалізація мрій обмежена предметно *Traum, Träume, Träumereien*, діяльно *träumen (von D), berauschen, einfallen, ausrufen, bauen, denken (an A)* і комбіновано а) предметно-діяльно *die Träumereien abschütteln, die Hände zusammenklatschen, den Plan enthüllen*, б) якісно-діяльно *schlaflos liegen, sich eifrig einmischen*, в) ознако-діяльно *glücklich sehen*, г) ознако-предметно-діяльно *ein neues Geld machen würden, sich mit beschämenden Gedanken beschäftigen*. Предметність передбачає одиничність і множин-

ність, діяльність спрямована на когось або щось, комплексна вербалізація включає діяльність і предметність у множині або однині, якість або характеристику виконання реальної або уявної дії. Словосполучення кваліфікуємо за ступенем злитості компонентів на дві групи: вільні і сталі. Вільні словосполучення утворені з компонентів, що можуть входити до складу інших словосполучень, сталі складаються із компонентів, обмежених у сполученні з іншими словами.

Висновки. Розгляд проблеми семантики мрій жінки 40-х років ХХ ст. дає змогу зробити такі висновки:

1. Мрія є ментальним конструктом близького або віддаленого майбутнього, що ґрунтується на духовному досвіді, бажаннях і потребах людини.

2. Виокремлено мрії заможних жінок двох континентів: Америки і Європи, почасти мрії європейського чоловіка. Встановлено, що мрії жінок і чоловіка корелюють із соціально-психологічним портретом, національністю, цінностями певної країни, емоційною сферою індивідуума, локусом.

3. Мрії жінок і чоловіка конкретні й чіткі. Їх класифікація варіативна: від генетичної (американські, французькі, австрійські) до соціальної (аристократичні, простолюдні, квазіаристократичні), когнітивної (предметно-логічні, метафоричні), мотиваційної (прагматичні, спотворені, метафорично-ефірні, романтично-філософські), смислової (нейтральні, позитивні, негативні), якісної (прозорі, завуальовані), кількісної (одна, дві, багато), модальної (реальні, нереальні), результативної (здійснені повною мірою або почасти, нездійснені), тематичної (праця і фінанси, людина, здоров'я, міжособистісні стосунки, емоції, культура, час) ознаки.

4. Лексикалізація мрії жінок виходить із предметності, дії, комбінування предметності й дії, якості й дії, ознаки й дії, ознаки, предметності й дії.

Перспективи подальших розробок бачимо в дослідженні семантики мрій сучасних жінок та зіставному аналізі семантики мрій жінок Заходу і Сходу, або семантики мрій жінок і чоловіків тієї чи тієї півкулі Землі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Большой немецко-русский словарь: В 2-х т. / Сост. Е. И. Лепинг, Н. П. Страхова, Н. И. Филичева и др.; под рук. О. И. Москальской. Москва : Русский язык, 1980. Т.: L–Z. 656 с.
2. Карпова К. С. Лексичні особливості американської моделі успіху як ключового сегменту концепту АМЕРИКАНСЬКА МРІЯ. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2006. Вип. 4. С. 392–399.

3. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Аконті, 2003. Т. 2: К–П. 928 с.
4. Сосюра В. Червона зима. Київ : Веселка, 1985. 271 с.
5. Тресиддер Дж. Словарь символов / Пер. с англ. С. Палько. Москва : ФАИР-ПРЕСС, 2001. 448 с.
6. Шадських Ю. Г., Піча В. М. Психологія: Короткий навчальний словник: терміни і поняття. Львів : «Магнолія 2006», 2008. 276 с.
7. Що таке мрія – як правильно вибрати мрію, чому люди її зраджують: корисні книги. URL: <https://publish.com.ua> (дата звернення: 25.03.2022).
8. Kellermann B. *Das Blaue Band*. Moskau : TSITADEL, 2001. 352 S.
9. Lierheimer B. *Manchmal sehe ich die Sterne*. Kherson : Ailant, 2008. 76 S.
10. WAHRIG. *Wörterbuch der deutschen Sprache*. München : dtv, 2012. 1152 S.

REFERENCES

1. *Large German-Russian Dictionary: In 2 volumes* (1980) [Bolshoi nemetsko-russkii slovar: v 2-kh t.] / Pod. ruk. O. I. Moskalskoi. Moscow : Russian. Vol. 2: L–Z. 656 p.
2. Karpova, K. S. (2006) The lexical peculiarities of American model of success as key segment of the concept of the American Dream [Leksychni osoblyvosti amerykanskoi modeli uspikhu yak klyuchovoho sehmentu kontseptu AMERYKANSKA MRIYA]. *Modern research in foreign languages*. Vol. 4. P. 392–399.
3. *New Explaining Dictionary of Ukrainian in three volumes*. (2003) / Uklad. V. Yaremenko, O. Slipushko. Kyiv : Akonit. Vol. 2: K–P. 928 p.
4. Sosyura, V. (1985) *Red winter* [Chervona zyma]. Kyiv : Rainbow. 271 p.
5. Tresidder, J. (2001) *The Hutchinson Dictionary of Symbols* [Slovar simvolov]. Moscow : FAIR-PRESS. 448 p.
6. Shadskykh, Yu. H., Picha, V. M. (2008). *Psychology: Curt training dictionary: terms and concepts* [Psykhohihiya: Korotkyi navchalnyi slovnyk: terminy i ponyattya]. Lviv : “Magnolia 2006”. 276 p.
7. What is dream – How to choose the right dream, why people betray it: useful books [Scho take mriya – yak pravylno vybraty mriyu, chomu lyudy ii zradshuyut: korysni knyhy]. Retrieved from: <https://publish.com.ua>
8. Kellermann, B. (2001) *Das Blaue Band*. Moskau : TSITADEL. 352 S.
9. Lierheimer, B. (2012) *Manchmal sehe ich die Sterne*. Kherson : Ailant. 76 S.
10. WAHRIG (2012) *Wörterbuch der deutschen Sprache*. München : dtv. 1152 S.